

Годишњи извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини који су нам недавно презентовали директор за западни Балкан у Генералној дирекцији Европске комисије за проширење Пјер Мирел и специјални представник Европске уније у Босни и Херцеговини Петер Соренсен, у својој је коначној оцјени негативан, премда се у њему таксативно наводе и поједини позитивни помаци у различитим дијеловима система, попут оснивања комисије за provedбу пресуде у случају “Сејдић-Финци” и именовања у Агенцију за борбу против корупције. Као кључни недостатак означено је непостојање политичке воље за реформе, те врло слабе државне институције “које немају довољно људи и средстава или које постоје само на папиру, али су у пракси нефункционалне”, те да је читав “ритам реформи” за период који се разматра Извјештајем веома успорен, усљед чега је и крајња оцјена укупно незадовољавајућа. Закључено је да је напредак незнатан у свим главним подручјима која се вреднују - владавини права, слободи изражавања, економском развоју, људским правима и регионалној сарадњи и помирењу. Негативан ефект Извјештаја додатно је појачан чињеницом да су наши сусједи добили позитивне оцјене.

Премда ови закључци нашој јавности звуче до те мјере познато па чак и тривијално, цјелокупан извјештај садржи и елементе које треба респектовати. Да би се то уочило у осврту на најновији став ЕК погодно је раздвојити економски и политички аспект извјештаја, с обзиром да се ради о квалитативно различитим анализама. Док се за политички дио Извјештаја заиста може рећи да је потпуно ирелевантан за било који сегмент стварности БиХ и раван компилацији напавирчених празних флоскула, за економски дио Извјештаја дјелује као врло релевантан и смислен, те да у принципу погађа неке од кључних мањкавости државе. Проблем је, наравно, што се рјешавање проблема маркираних у економском сегменту, од стране појединих центара политичке моћи, нелегитимно повезује са трансформацијом укупног уставног поретка државе, што је закључак који се поприлично извјесно може ишчитати, рецимо из констатације „слабости државних институција“ и непостојања пријекто потребне(?) заједничке „визије“.

Економска аналитика у Извјештају

Ипак, без обзира на могућности евентуалне нелегитимне злоупотребе једне анализе, економски дио Извјештаја заслужује да му се посвети одређени интерес. Друго је питање, наравно, да ли нам је потребна Европска комисија да би се на ове ствари скренула пажња. Као узроци економског застоја БиХ у Извјештају се наводе неадекватна транспортна инфраструктура, низак ниво директних инвестиција и неадекватан фискални оквир. Констатује се да је и даље изузетно висока стопа незапослености. Напредак државе према ефективној тржишној економији оцјењен је исувише малим и тврди се како су потребни знатни реформски захвати који би оспособили државу да се носи са изазовима регионалног тржишта, а поготово тржишта Уније. Сама Босна и Херцеговина далеко је од јединственог економског простора, а приватизација, реструктурирање јавних предузећа и либерализација економског простора још су миљама удаљени од потребног нивоа. Непостојање напора да се проведу такве структурне реформе ствара неповољну климу за бизнис, нарочито у свјетлу прегломазне а неефикасне администрације, и компликоване а слабе владавине права. Корупција остаје рак-рана босанскохерцеговачког друштва, и, премда је именовано руководство (директор и замјеник) Антикорупцијске агенције, оцјењено је да она није оперативна и у садашњој ситуацији практички је осуђена на неефикасност.

Нема сумње да ове дијагнозе садрже значајна упозорења за Републику Српску и било би неодговорно да се олако игноришу. То нарочито стога што је Република Српска заиста показала да је (још увијек) власник знатног дијела својих ресурса, али, по свему судећи још није доказала и да је у стању њима ефикасно и домаћински управљати. Потпуно невезано за политички аспект проблема, за РС је животно питање провођење већине од горе споменутих реформи. Кључни проблем суверенитета РС-а заправо није политички и гласи: како оспособити провреду до те мјере да је значајније отварање граница не помете, што су искуства која су већ преживјела нека транзициона друштва. Међутим, судећи према понашању владајућих структура овај се сценарио не узима заозбиљно у разматрање и фокус остаје на стриктно плитичким препуцавањима. Довољно је погледати трагикомичну ситуацију око Жељезница РС, небројених фабрика попут Фабрике дувана Бањалука, итд., итд., па да буде јасно како је дијагноза ЕК о “неефикасном реструктурирању јавних предузећа” сасвим коректна. Неспособност Владе да се ухвати у коштац са ПИО фондом јасно показује да не постоје енергије потребне за “структуралне реформе” стратешких сектора и доношење квалитетних системских закона. Ако погледамо ситуацију која се у задњих пар дана подигла око ревизорског извјештаја, и смијешну реакцију Владе, која нема јачег аргумента од оног да се “раније радило и горе”, те наговјештаја да су постојали чак и политички притисци на ревизоре да модификују извјештај, онда је јасно да је Европска комисија у праву са својом процјеном. Подаци о стопи незапослености су више него алармантни и заиста постављају питање кредибилитета Владе која показује да није у стању да ангажује половину властитог становништва, у смислу да обезбједи услове и повољну пословну климу за запошљавање. Општа збуњеност коју презентује Влада нарочито долази до изражаја у непостојању једне стварне, а не само папирнате, опште економске стратегије РС, и “визије” гдје РС иде у економском смислу. Метода реакција и сталног гашења пожара тамо гдје се они појаве, без постојања једног општег оквира дјеловања упућује

нас да помислимо како препорука ЕК за БиХ заправо баш вриједи и за РС: потреба једне кохерентне визије правца ка којем се моделира друштвено-економско кретање.

Закључак: Нажалост, економска анализа из Извјештаја, као његов заправо кључни дио, остала је у сјенци политичких препорука, чему су придонијели сами његови аутори неспретним, неоправданим и непотребним повезивањем ових аспеката. Читав тон извјештаја има сљедећу, већ више пута сусретнуту интенцију: у поједином сегменту БиХ остварени су позитивни помаци, али често праћени стагнацијама, застојима и блокадама, док је у другим присутан само назадак. То опет значи да су и помаци случајни и несистемски, необједињени заједничким концептом, тј. "визијом" – па је заправо кључни закључак да, унаточ специфичностима у појединим областима, цјелокупна „дијагноза“ упућује и на јасну „терапију“: интегрисање партикуларних визија БиХ у јединствен концепт.

Значајно је уочити да се овим један стриктно политички (и потпуно апстрактан) појам „визије“, повезује са уставноправном структуром земље и сасвим конкретним препорукама о потребним корацима: "Политички представници морају да имају заједничко разумијевање правца којим земља треба да крене и њене будућности", са напоменом да је неопходно "подешавање" институција, јер не само процес приступања ЕУ, већ и продуктивна економска активност, захтијевају функционалне институције на свим нивоима. Као "визија" која се предлаже као минимални заједнички именоватељ је европски пут БиХ, и поставља теза како то значи: ефективни координацијски механизам у питањима која се односе на ЕУ.

У том контексту Соренсен је поновио посвећеност Европске уније provedби реформи у Босни и Херцеговини, потребних за чланство у Унији. Са своје стране Мирел је додао како непостизање политичког договора о формирању Вијећа министара, неусклађивање Устава с европском Конвенцијом о људским правима, и неусвајање закона о државној помоћи, кочи напредак Босне и Херцеговине према европским интеграцијама и чланству у ЕУ, и такође нагласио да напредак захтијева функционалне институције на свим нивоима. Овакве инсинуације присутне у Извјештају одмах га дискредитују не само код заинтересованих политичких блокова, већ и у очима стручне јавности, чиме, нажалост, и релевантни дијелови Извјештаја губе на кредибилитету.

Премда се несумњиво може рећи како уистину постоји потреба за ефикаснијом администрацијом, смјер реформе није нужно везан за модификовање унутрашње структуре БиХ, нарочито не ка унитаристичком моделу који се овдје имплицитно набацује. Тако, на примјер, ЕК сматра да је потребно да буде усвојена "цјеловита

енергетска стратегија и функционална електродистрибуција на нивоу БиХ", што очигледно нема никакве везе са економским законитостима као таквим, а нарочито не економијом слободног тржишта, већ је чиста политизација једног предузећа у сврхе одређених политика. Несумњиво је да је валидан закључак, иначе присутан и у Извјештају Међународне кризне групе, да се национализам у БиХ користи као средство за одржање непотизма, корупције и криминализованих националних олигархија, што ће средњерочно неминовно загушити привреду и демотивисати сваку бизнис активност.

Али повезати то са закључком како је нужен и једино могући одговор на такву ситуацију јачање централних органа БиХ потпуно је произвољан и нема никакве везе са стварним антикорупцијским политикама. Ствар је у томе да исте енергије за такву борбу недостају и у "већем" ентитету као и на нивоу државе, и крајње је произвољно тврдити да би се неке потенцијалне будуће државне елите и институције понашале битно другачије по том питању. Напротив, нека новија искуства и истраживања указују да је степен корупције сразмјерно мањи што је центар политичке моћи спуштен више ка локалном нивоу, нарочито зато што је политичка елита више под присмотром грађана. Јер само снажан притисак јавног мњења може прислони елите да се понашају одговорније према ресурсима који су им дати на управљање.

У том контексту од стварног значаја за РС је закључак ЕК како су "медији и даље под снажним притиском политике". Ипак, "генијалан" закључак како "немогућност постизања политичког договора о власти на државном нивоу стоји на путу напретка БиХ" из позиције РС-а, која је својим уставноправним статусом принципијелно у стању да се понаша као самостална економска чињеница, потпуно је нетачна и паушална оцјена, и Предсједник РС је потпуно у праву када тривијализује то питање.

Не можемо се отети утиску да се Европска комисија оваквим Извјештајем понаша адекватно ентитетским владама у БиХ, које маскирају властите неспособности на економском плану у политичко рухо. Тиме заправо ЕК и њен извјештај стоје у функцији одржања садашњих неефикасних босанскохерцеговачких модела, који импутирањем политичких захтјева у једну објективну анализу економског стања замагљују проблем, и тиме спрјечавају да се он истински рјешава. Као што је недораслост Владе да се ухвати у коштац са изазовима напрегнуте економске ситуације, како локално у самој РС, тако и у смислу одговора на рефлексije глобалне кризе на наш економски простор, маскирана знатним успјесима актуалне власти у одбрани политичког интегритета РС-а, тако је и економски аспект Извјештаја остао у запећку због његових политичких конотација.

Право је питање зашто је то тако? Није нам јасно да ли Мирел, својом завршном

Пише: Александар Савановић
среда, 26 октобар 2011 10:14

поруком-коментаром о Извјештају, у којој изражава наду „да ће власти у БиХ узети закључке овог Извјештаја као план рада”, уистину не види да су његови главни сегменти у међусобној контрадикцији, те да они не могу бити стварни план рада, с обзиром да у реалној политици БиХ један практички искључује други. Или је заправо циљ да сталним перманентним бактањем око неразрјешивих босанскохерецеговачких политичких парадокса привреда држава потоне у амбис, а стварни суверенитет постепено исцури из РС (а и БиХ у цјелини), као што је исцурио из Грчке? Не би требало олако узети чињеницу да су политички успјеси актуалне власти у РС праћени перманентним повећањем задужености (истовремено праћено и нерјешавањем суштинских проблема покретања привреде и тзв. “убрзавања” економског система у цјелини), које се полако али сигурно приближава тачки када ће бити алармантно близу онога што се може назвати “дужничко ропство”.